

Король Валерій Григорович

Військовий інститут Київського Національного університету

імені Тараса Шевченка,

старший науковий співробітник Лінгвістичного науково-дослідного центру

Комунікаційно-контентні агресії Кремля: характеристика, тенденції, організація спротиву

Досліджуються окремі аспекти новітніх явищ і процесів, які виникли в ході гібридно-месіанської агресії путінської Росії проти України. Зокрема, увага приділяється комунікаційно-контентним агресіям кремлівських технологів, що мають значний вплив на свідомість пересічних громадян нашої країни. Дається визначення поняття «комунікаційно-контентні агресії», що є ключовим для розуміння організації інформаційного (комунікаційно-контентного) спротиву нинішньому агресору, та фіксуються тенденції, які притаманні комунікаційно-контентним агресіям з боку Кремля. Для формування активного та ефективного різноформатного спротиву агресору пропонується створення стратегічного координаційно-сервісного центру комунікаційно-контентного моделювання мирного життя, який має бути основним елементом цілісного суспільно-державного бачення комунікаційно-контентної проблематики як домінуючої складової інформаційної безпеки держави.

Ключові слова: комунікаційно-контентна безпека, інформаційні потоки, безпековий сектор, інформаційна протидія, комунікаційно-контентні агресії.

“Миць інформаційної зброї я відчув під час війни в Донбасі. Якби не журналістика, вірніше, пропаганда, замаскована під неї, війни б не було, вона розпалила ненависть в людях. Я знімав останній проукраїнський мітинг в Донецьку. На моїх очах люди з кілками, прутами, в бронежилетах і касках били дівчаток-студенток, а міліція не діяла. За моєю спиною стояв кореспондент Lifenews, який в прямому ефірі розповідав, що тільки що фашисти-бандерівці побили

*мирний проросійський мітинг,
тобто викладав все з точністю до навпаки”.*
Єфрем Лукацький,
фотокор агентства Associated Press

Передусім варто зауважити, що ми інерційно досі живемо здебільшого динамічними вимірами ХХ століття, які мали значною мірою статичний характер. Тобто тривалими процесами, довгими рішеннями і довгими оцінками.

А за вікном ХХІ століття з динамікою життя, яка часто (і дедалі частіше) обмежує час для роздумів і тривалих осмислень. Статика в житті закінчилася за сучасних умов глобалізації. Час вимагає надшвидких усвідомлених реакцій і оцінок різнодинамічних процесів, що відбуваються, негайного, а краще — випереджувального ухвалення рішення і такої ж стрімкої дії.

Гібридно-месіанські агресії путінської Росії поставили нас із вами перед фактом осмислення нових комплексних процесів у питаннях національної та світової безпеки. Для того, щоб їх адекватно осмислювати, ми повинні розуміти їхню сутність. Цю можливість надає нам комунікаційно-контентний вимір розуміння сучасних потокових динамік різноформатних композицій інформаційного контенту.

Аналіз сучасного науково-практичного стану даної проблематики в Україні свідчить про те, що суттєвих зрушень у дослідженні нових комунікаційно-контентних явищ та процесів, що відбуваються в її інформаційному просторі, не сталося. Відповідно, за нашими спостереженнями, немає істотних зрушень і у виробленні та застосуванні на практиці концептуально нових методів, форм, механізмів контентної протидії зусиллям агресора в інформаційному просторі, його нейтралізації чи інноваційного домінування над ним, продукування умов та мотивацій до вибудови інфраструктурних рішень через технологічні лінії та сервіси випереджувального (прогнозного) аналітичного сценарного моделювання для управлінських рішень за даним напрямом та започаткування координаційно-ситуаційних сервісів як комбінованих моделей адекватного реагування на комунікаційно-контентні виклики сучасності.

Тут слід звернути увагу на те, що більшість наших уявлень про стан, проблематику, способи протидії в національному інформаційному просторі базуються на фундаментальних дослідженнях феномена інформаційної війни, напрацьованих у минулому столітті, які продовжують домінувати і на початку століття двадцять першого. Безперечно, наріжним каменем цих поглядів є праці З. Бжезинського, Дж. Стейна, Р. Шафраньски,

Дж. Аркілли, Д. Денінг. Суттєвий вклад в розуміння окремих аспектів даної тематики зробили і українські дослідники — В. Горбулін, М. Ожеван, Г. Почепцов, В. Карпенко, О. Литвиненко, В. Горовий тощо. Однак за перші понад півтора десятка років нового століття (і тисячоліття) вже стало зрозуміло, що новітні смислові концепти та технологічні підходи і рішення не просто змінюють наші уявлення про звичні речі, а й кардинально впливають на якість життя і можливості людини (а разом і держави) на сучасному етапі і особливо — в недалекій перспективі.

На жаль, проблематиці комунікаційно-контентної безпеки (як смисловій складовій інформаційної безпеки), зокрема аспекту комунікаційно-контентних агресій, який є на даний момент визначальним у боротьбі з путінсько-терористичними креативними технологічними центрами-агресорами, увага науковців майже не приділяється. На сьогодні можна виділити лише наукові дослідження Г. Любовця та окремі публікації Р. Савчука і М. Білана.

Основною метою цієї статті є загострення уваги на темі масованого різноформатного комунікаційно-контентного впливу кремлівських креативно-технологічних систем на свідомість пересічних українців та визначення основних тенденцій, які характеризують інформаційні (комунікаційно-контентні) агресії Росії по відношенню до України та інших країн світу.

Серед завдань, які ставилися автором у процесі дослідження, основним є визначення дефініції «комунікаційно-контентні агресії», що є принципово важливим у процесі осмислення та усвідомлення новітніх явищ і процесів, з якими стикається Україна в ході гібридно-месіанських агресій на Донбасі та в Криму, а також які формуються і застосовуються путінською Росією для посилення інформаційно-пропагандистського впливу на міжнародній арені.

Протягом практично всього періоду незалежності Україна інерційно потерпала від наслідків масованої радянської, згодом російської пропаганди, яка докорінно трансформувалася як за технологічним інструментарієм, так і за концептуально-креативною складовою, що перетворило їх на реальне ноу-хау для сучасного світу. Передумовою цього було тривале перебування нашої країни в єдиному інформаційному просторі з Російською Федерацією та усталений традиційний феномен меншовартісної довіри до медійного слова з Москви. Застосування традиційних пропагандистських форм впливу на свідомість пересічних громадян у поєднанні з креативно-інноваційними технологіями маніпуляції свідомістю, які напрацьовувались і застосовувались кремлівськими пропагандистами на базі розробок спецпропаганди, що десятиліттями застосовувались в Радянській армії і перейшли до спецслужб Російської Федера-

ції, та ігнорування (свідоме чи ні — вже не має значення) даного аспекту національної безпеки низкою керівників української держави відіграли основну роль у створенні специфічного інформаційного простору в межах України з його формально-схематичною (наближеною до соціологічного градування) сегментацією за територіальними ознаками (Схід, Південь, Крим, Захід, Центр, Північ). Продумана і послідовна інформаційно-пропагандистська політика Кремля виявилась мінним полем, закладеним у свідомість українців, яке 2014 року вибухнуло у Криму і на Донбасі. Але загроза подальших «вибухів» таких мін не зникла із початком різноформатних путінських агресій в інших регіонах країни.

Для прикладу візьмемо Бережанський район на Тернопільщині, який став ареною протистояння з російським агресором. При чому агресор діє на абсолютно законних підставах, якщо вірити офіційним відповідям, що їх надсилає бережанцям Національна рада з питань телебачення і радіомовлення.

Суть справи полягає в тому, що єдина в районі ФМ-радіостанція веде мовлення російською. А причиною обурення бережанців є те, що на розважальному ФМ «Радио пятницы» низькосортний, як свідчать місцеві ЗМІ, російський шансон вкупі з такою ж попсою суперечить їхнім музичним смакам. Прояви ж «русского міра» в репертуарі радіо місцеві мешканці взагалі розцінюють як «ідеологічну диверсію».

До протестних заходів, які наразі виявляються у направленні до різних інстанцій листів від діячів культури, освіти, журналістів і навіть духовенства, місцеві активісти вдаються вже тривалий час. Нещодавно у Facebook було поширене звернення громадян району до «всіх небайдужих по допомогу». Бережанці волають про необхідність захистити рідну мову та виступають «проти окупації нашого культурного простору». [11]

Втім це вже голос відчаю. Бо перед цим громадськість разом із міською владою зверталася до міністра інформаційної політики з проханням про допомогу, однак не отримала навіть відповіді. А відповідь Національної ради з питань телебачення і радіомовлення лише здійняла нову хвилю обурення, оскільки чиновники повідомили, що діяльність державного підприємства «Новий обрій» («Радио пятницы») відповідає вимогам Закону «Про телебачення і радіомовлення». Зважаючи на те, що це єдине в районі ФМ-радіо, виникає закономірне запитання: як таке сталося і кому це вигідно? [17]

Варто зазначити, що лише після наполегливих звернень до всіх державних інстанцій, засобів масової інформації Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення нарешті призначила позапланову перевірку ДП «Новий Обрій» (позивні — «Радио пятница»). [3]

Ситуація в Бережанському районі набула публічного розголосу, що допомогло громадськості добитися бодай уваги відповідних посадових осіб. Однак сказати, що такий стан речей є зараз унікальним, не можна. Засилля «русского міра» в ефірах регіональних комунікаційно-контентних середовищ навіть за умов фізичної агресії з боку путінської Росії відбувається по всій Україні. Це є одним з креативно-сценарних проявів комунікаційно-контентних агресій як технологічного вторгнення в життя громад. Такі агресії путінці різноформатно здійснюють на всій території нашої країни за допомогою глобальних технологічних інфраструктур, мереж, агентів впливу та елементарного матеріально-ресурсного фактору, і в цьому їм без тіні сумнівів допомагають як місцеві, так і столичні чиновники, політики, працівники пера в стилістиці гібридних дій путінського месіанізму тощо.

Звернемося до результатів загальнонаціонального дослідження, проведеного в березні 2015 року соціологічною групою «Рейтинг» на замовлення Міжнародного Республіканського Інституту США (International Republican Institute, директор — сенатор США Джон Маккейн). Мета цієї роботи полягала у вивченні багатоаспектних особливостей мови спілкування в Україні. Соціологічне дослідження проводилося в усіх обласних центрах, окрім окупованих центрів Донбасу та Криму. В межах дослідження опитано 17 000 респондентів безпосередньо в обласних центрах. [1]

Одразу зазначимо, що за результатами цієї соціологічної роботи «абсолютна більшість мешканців обласних центрів Західної України і відносна більшість Центральної спілкуються вдома українською мовою». Цей показник становить у Львові 93%, у Вінниці — 70%, у Черкасах — 52%, у Полтаві — 47%, у Києві — 27%. Значна частина містан спілкується вдома як українською, так і російською.

В ході соціологічного дослідження здійснювався моніторинг п'яти радіостанцій з найвищим рейтингом. Часові параметри — з 16 до 20 години у будні дні.

З 1200 хвилин (20 годин) сумарного моніторингу програми та пісні українською мовою становили відповідно 22,6% ефірного часу. Але такий результат отриманий лише завдяки Першому каналу Українського радіо, де частка мовлення українською становить 91,7%.

Під час моніторингу в ефірі 5 радіостанцій, як свідчать дані дослідження, пролунало в сумі 184 пісні, з них лише 9 (!) — українською мовою, 74 — російською, 101 — іншими мовами (більшість з яких — англійською). Тобто якщо загальну кількість пісень, що лунали в прайм-тайм на провідних радіостанціях, взяти за 100 відсотків, то пісні

українською мовою становили лише 4,9%. Водночас пісні російською мовою — 40,2% від загальної кількості.

Факти тотального різноформатного засилля російського контенту з сурковсько-путінською акцентацією наразі можна спостерігати в багатьох регіонах України. Відбувається це з відповідним комунікаційно-контентним креативно-сценарним супроводженням у засобах масової інформації та засобах масової комунікації. Розмовами про те, що громадянський патріотизм українця не залежить від мови спілкування, прикриваються дії різноманітного ігнорування чиновниками як центрального, так і місцевого рівня державної мови або сприйняття ними проблем державної української мови та культурно-ментальних дискурсів територій як не надто актуальних на даний момент. Причому робиться це навіть за умов військово-безпекового протистояння з путінською Росією.

Хочемо звернути тут увагу на те, що ідеологічний концепт просування, вживлення та нав'язування «русского міра» передбачає найактивніше вживання всіма апологетами — від найвищих чиновників до «бійців ідеологічно-кремлівського фронту» із пропутінських засобів масової інформації — таких термінів як «суверенна демократія», «модернізація» та «патріотизм». Забалакування і постійне нівелювання такого сильного та суспільно-енергетичного поняття як громадянський патріотизм якраз і є однією з цілей путінських політтехнологічних центрів глобального комунікаційно-контентного вторгнення в життя громад по всьому світу. [22]

Це підтверджують також і наші європейські партнери. Так, міністр культури Латвійської Республіки Даце Мелбарде минулого року в інтерв'ю українському виданню заявила: «Одна із цілей російської пропаганди — послабити відчуття патріотизму». [6]

За такого формального ставлення чиновників до державної мови зростає агресивне несприйняття української мови посадовцями різних державних та приватних установ і організацій. Так, минулого року працівниця митниці київського аеропорту «Жуляни», попри законні претензії пасажира щодо спілкування державною мовою, принципово відмовилася переходити на українську. При цьому вона без жодних проблем говорила з іноземцем англійською. [21]

У серпні цього року схожий інцидент стався у Харкові. Там у одному з місцевих McDonald's «працівники відмовилися обслужити волонтера Марину Хаперську українською мовою» [19]. А після її офіційного звернення-скарги до керівництва закладу вона отримала відповідь, в якій не було визнано вини працівників та свідомого ігнорування статті 10 Конституції України.

За умов зростання динамічних реалій креативно-технологічної комунікаційно-контентної агресії Кремля в Україні (на тлі фізичної) мовна (контентна) проблема стає ключовою для національної безпеки і, зокрема, військово-безпекового сектору. Чомусь фахівцями з питань інформаційної війни рідко береться до уваги той факт, що потенційними об'єктами російської пропаганди за допомогою прямих та опосередкованих механізмів комунікаційно-контентного впливу є саме російськомовне населення. А там, де частка такого контингенту зовсім мала (територія Західної та частково Центральної України), застосовуються технології культурно-мистецького проникнення російсько-пропагандистського контенту, що ми бачимо на прикладі «Радио Пятницы» на Тернопільщині.

Варто звернути увагу на агресивну політику просування російської мови за межами Російської Федерації. За офіційними даними, фінансування «Федеральної цільової програми «Російська мова» на 2016—2020 роки» збільшилося в порівнянні з аналогічною попередньою програмою втричі і тепер становить 6 мільярдів рублів. [18]

Неважко дійти висновку, що частка цих коштів, спрямована в Україну, є, мабуть, найбільшою. І таке «щедре» фінансове підживлення дає плоди: на різних рівнях українські патріоти стикаються з проявами антидержавницьких дій з боку ...власних громадян. Так, у лютому цього року вчителя російської мови та літератури Знам'янської загальноосвітньої школи № 3, що на Кіровоградщині, Наталю Артем засудили на 3 роки (умовно, з випробним строком на два роки) за поширення сепаратистських настроїв та ведення антидержавницької пропаганди. [15]

Дії даної особи направлялись кураторами з Росії, про що вона добре знала. Однак без вагань погодилася адмініструвати інформаційне наповнення спільнот «Кіровоград Новороссиа» та «Новороссиа — наша земля/Русская весна». Згодом вона розмістила на своїй сторінці в соціальній мережі «Вконтакте» так званий «Акт о провозглашении государственной самостоятельности Кировоградской Народной Республики», який, за висновком спеціалістів, містив публічні заклики до збройної боротьби проти державної влади в Україні з метою зміни конституційного ладу.

Таких проявів прямої антидержавної діяльності можна нарахувати лише за інформацією у ЗМІ чимало. Так, СБУ періодично повідомляє про затримання мешканців різних регіонів за певні дії, спрямовані проти держави — розповсюдження газет сепаратистського спрямування “Новороссиа”, інших друкованих матеріалів, ведення агітаційної роботи тощо.

Однак досить тривожним є те, що реагування відповідних державних служб, зокрема судів, на такі факти досить слабке. До того ж воно не набуває достатнього розголосу та відповідної оцінки з боку суспільства.

Так, два роки і два місяці Печерський суд Києва розглядав позов секретаря Національної спілки журналістів України Гліба Головченка, автора телепередачі “Телевізійний прес-клуб з Глібом Головченком” миколаївського телеканалу “ТАК TV” до ТОВ “Об’єднання російських телеканалів”, ЗАТ “Первый канал. Всемирная сеть”, ВАТ “Первый канал” Російської Федерації щодо визнання недостовірною інформації, яка була оприлюднена в сюжеті “Первого канала”, спростування цієї інформації та стягнені моральної шкоди. Ще в березні 2014 року російські пропагандисти використали фотографії з телепередачі Головченка із його ж власним зображенням і за кадром повідомили про підготовку “штурмовых групп и диверсионных отрядов”. Позов став результатом відмови “Первого канала” від спростування та вибачення. [20]

Два роки Головченко та громадськість чекали на справедливе рішення “найкращого” суду столиці України. Це рішення могло стати прецедентом в разі подальшого подання позовів українськими громадянами до кремлівських ЗМІ, які ведуть масовану пропаганду і в переважній більшості надають викривлену або просто брехливу інформацію.

Але суддя Батрин О. В. прийняла інше рішення і, за словами Гліба Головченка, “стала на бік російських пропагандистів”. [4]

Зазначимо, що випадок із знам’янською вчителькою — це поодинокий приклад практичного застосування апологетів «русского міра». А якщо врахувати кількість проросійських (а фактично пропутінських) організацій, офіційно зареєстрованих в Україні, які отримують повноцінне фінансування з РФ, то картина комунікаційно-контентної діяльності ворожих спецслужб стане не просто вражаючою, а реально загрозовою для національної безпеки. До слова, на 1995 рік російських організацій в Україні (відповідно до закону «Про національні меншини в Україні») нараховувалось 24. За десять років їхня кількість зросла до 70. «Русское движение Украины», «Русская община Украины», «Русский совет Украины», «Русское собрание» — список можна продовжувати. До цих громадських організацій згодом приєдналися партійні організації, такі як «Руський блок», «Союз», «Слов’янська партія» та інші, які, за висновками політичних експертів, «є носіями ідеології російського націоналізму». [12]

Станом на кінець 2010 року в Україні вже нараховувалося 125 проросійських організацій, до складу яких входило і майже 15 партій (частина з них була представлена у Верховній Раді України). [16]

Однією із засад “русского міра” є активне (залежно від ситуації — агресивне чи м’яке) просування російської мови та культури на всіх теренах, які підпадають під поняття “інтереси Російської Федерації”.

Тут варто звернутися до результатів досліджень, проведених Київським міжнародним інститутом соціології, а також соціологічною групою «Рейтинг» (відповідно у лютому 2015 року та в серпні й листопаді 2014 року). Ці опитування підтвердили пряму залежність між мовою спілкування респондентів та їхньої вразливістю до проявів російської пропаганди.

Дослідники КМІС ввели нову оцінку характеристику для розуміння глибини проникнення російського пропагандистського контенту у свідомість пересічного українського громадянина — індекс результативності російської пропаганди (РРП). Він мав визначати адекватну відповідність сприйняття респондентом логічного ланцюжка основних тез, які пропонувалися в ході опитувань: “Майдан організували американці разом із націоналістами — в результаті Майдану до влади прийшли націоналісти, які загрожують російськомовному населенню України — Крим і Схід України були в небезпеці — Крим вдалося захистити, включивши його до складу Росії, а Схід повстав і хоче незалежності та гарантій безпеки — націоналісти, що незаконно прийшли до влади, почали війну зі своїм народом”. [5]

Дослідження проводилося по всій Україні, включно з тимчасово окупованими районами Донецької і Луганської областей. Виняток — лише Крим. Для україномовного населення індекс РРП становив 15 одиниць, для російськомовного — 38. Висновки лежать на поверхні — російська пропаганда, незалежно від того, в яку “обгортку” упакована, є ефективною насамперед у російськомовному середовищі. Тобто найвразливішими для ворожої пропаганди залишаються східні і південні регіони України.

Такий стан речей є результатом продовження засилля пропутінського контенту через російськомовні громади у країні. Попри зміни в суспільстві, які відбулись після Майдану гідності, бойові дії (у форматах гібридного тероризму) на Донбасі, де українські захисники протистоять військовим агресіям путінців, у сфері комунікаційно-контентної безпеки досі не сталося суттєвих зрушень на краще.

Отже, можемо констатувати, що комунікаційно-контентні агресії з боку путінської Росії є комплексним багаторівневим креативно-технологічним, витонченим просуванням різноформатних проблематик, тем, ідей, фундаментальним підґрунтям яких є ідеологічний концепт “руського міра”, для досягнення комунікативного проникнення в різні соціальні верстви споживачів інформаційного продукту з метою унеможливлення українського національного спротиву та відновлення патерналістського стану українського суспільства як передумови повернення країни на орбіту впливу неоросійської імперії з подальшим тотальним нищенням середовищ з гуманістичними цінностями мирної цивілізації.

В більш ширшому розумінні, якщо брати до уваги зусилля путінської Росії на цьому напрямі в Європі та інших країнах світу, комунікаційно-контентні агресії — це комплекс державно-корпоративних та релігійно-конфесійних спеціальних заходів, спрямованих на занурення у створену іншу, додаткову, віртуальну дійсність у свідомості пересічних громадян різних країн світу, а також реальне формування громадської думки для переформатування на цій базі державно-адміністративних устроїв у визначеній — як ціль — державі або групі держав.

Сьогодні ми змушені констатувати, що менше 30 відсотків газет в Україні видаються українською мовою. Для журналів та інших періодичних видань (станом на 2014 р.) ця цифра значно менша — 9,9%, хоча ще 2010 року ця цифра сягала майже 20 відсотків. [23]

Характерним є й те, що російська мова в прайм-тайм на 8 найпопулярніших телеканалах звучить 44 відсотки, двомовність становить 26%, а на українську мову залишається лише 30 відсотків найкращого часу для перегляду телепередач (дані 2015 року).

Пояснюється така ситуація тим, що традиційно великий український бізнес насправді був російським або принаймні російськомовним. Тобто власники бізнесу через своє походження або пріоритети дотримувалися політики прихильності до колишньої метрополії. Тому питання української мови для них було не лише неперіоритетним, але й таким, що викликало ідіосинкразію. Із плином часу ситуація в цій сфері майже не змінилася.

Саме в цьому криється розгадка, чому, наприклад, низка відеофільмів про видатних діячів української культури і науки, а це більше 80 десятихвилинних серій, які створив культуролог Марко-Роберт Стех, не стала подією на жодному центральному каналі. Для всіх них це був так званий «неформат». Погодився продемонструвати ці стрічки лише київський регіональний телеканал. [7]

Така ж доля спіткала пластиліновий мультсеріал «Моя країна — Україна». Кожна із 26 серій цього «мультика» присвячена українській народній казці або історії якогось визначного міста чи села. Тривалість кожної історії, які створила студія «Новаторфільм» за сценаріями Сашка Лірника та інших митців, триває не більше 4 хвилин. І знову від провідних телеканалів, серед яких «1+1», «Інтер», «Україна», звучало звичне «неформат». Погодився транслювати мультсеріал один телеканал — Громадське ТБ. [13]

Якщо скласти всі ці «пазли» повзучого просування російської мови, пропаганди на цій базі «руського міра» та одночасного витіснення української, ми побачимо цілісну картину різноманітних комунікаційно-контентних гібридних агресій проти України, які здійснюються на

постійній основі, за чітким планом стратегічного характеру та з визначеною метою.

Більше того, комунікаційно-контентні агресії стали путінським ноу-хау за динамікою експансії та формуванням заданих форм віртуальної дійсності в певних соціальних середовищах. [8]

Отже, ми можемо зафіксувати тенденції, притаманні комунікаційно-контентним агресіям з боку Кремля, а саме:

- створення в комунікаційних середовищах громадян різних країн постійної напруги у стосунках між українцями і росіянами, іншими народами (формування сталих енергетик агресивного середовища);

- використання культурно-мистецької, освітньої, спортивної та інших немілітарних сфер для вживлення у свідомість українців заданих пропутінських контентних акцентів;

- підтримання панівного стану брендової російськомовної періодики в усіх, переважно східних та південних, регіонах України;

- застосування методик нейролінгвістичного моделювання в сегментовано-контroversійних групах соціальних мереж;

- тотальне застосування різноманітних за форматами брутальності маніпулятивних практик у телевізійних програмах російського телебачення та окремих каналах українського.

Яким є вихід із цієї ситуації? Пропозицій на сьогодні розроблено на різних рівнях державного та волонтерського спротиву чимало. Однак глобальною стратегічною проблемою управлінських інституцій в Україні залишається відсутність цілісного суспільно-державного бачення комунікаційно-контентної проблематики як панівної складової інформаційної безпеки держави. Це бачення має фіксуватися на рівні стратегічного координаційно-сервісного центру комунікаційно-контентного моделювання мирного життя як ефективного інструменту спротиву різноформатним агресіям путінізму.

Зупинимось на кількох таких пропозиціях. Так, у короткостроковій перспективі доцільно було б невідкладно ухвалити комплексне законодавче рішення стосовно мовної ситуації у країні. На період до завершення військових дій на Донбасі та звільнення Криму від окупації путінською Російською Федерацією необхідно було би застосовувати тимчасові норми щодо використання державної мови у засобах масової інформації, де частка української має бути не менше 70—80 відсотків. Це має стосуватися всіх без винятку ЗМІ, тобто як державних і комунальних, так і приватних. При цьому слід терміново зупинити дію ухваленого минулого року закону про роздержавлення ЗМІ та створення для державних і комунальних ЗМІ окремої програми реалізації державної

інформаційної політики на період до завершення бойових дій та відновлення державного кордону на Донбасі.

Вся публічна аргументація щодо путінських технолого-креативних мемів для європейських еліт про утиски прав і свобод російськомовного населення України, якою будуть переповненні ті ж пропутінські ЗМІ, мають розбиватися об тверду цивілізаційну волю керівництва держави. Бо в даному випадку ми маємо справу не стільки з проблемою мови, однаково російської чи української, а з креативно-індустріальним комплексом комунікаційно-контентних агресій Кремля, які здійснюються через використання домінуючої лінгвістичної палітри саме російськомовного контенту.

Ці агресії відрізняються від фізичних тим, що діють повільніше і прихованіше, але за різноформатним ураженням свідомості та душ наших співвітчизників завдають значно більшої шкоди і до того ж йому піддається будь-яка частина території і будь-яке населення будь-якої країни.

Дія ж таких комунікаційно-контентних агресій може тривати нескінченно, тобто до повної перемоги агресора в змістах, смислах, акцентах і навіть суспільній енергетиці ізоляціонізма.

Інша фундаментально-принципова пропозиція полягає в кардинальних змінах щодо мовної державної політики Майданної України, а саме — у відмові від кириличної абетки та повернення до латинського письма. Це було б реальним креативно-технологічним спротивом глобальному гібридному тероризму, який динамічно та різноформатно продукує Кремль.

Така пропозиція вже тривалий час обговорюється в наукових та журналістських колах, однак не має необхідної стратегічно-цивілізаційної підтримки на вищому державному рівні, особливо в межах безпекового та дипломатичних секторів моделювання майбутнього.

Почнемо відразу з мінусів цієї пропозиції. Як не дивно, але цих мінусів аж один. А саме — всім нам потрібно перенавчатися. Втім для дітей це не буде проблемою — вони сприйматимуть латинку навіть краще, ніж дорослі свого часу кирилицю.

А тепер трохи історії. Кирилиця, якою ми з діда-прадіда користуємося, насправді є штучно нав'язаною українцям абеткою штучної церковнослов'янської мови. Відбувалась така трансформація з посиленням християнства на теренах України. Бо до цього наші пращури користувалися рисками і різками. За свідченням дослідників, риси і різки є прототипом етруського письма, з якого згодом вийшла латина.

Українці минулого активно користувалися саме латинською абеткою. Приміром, у королівстві Данила Галицького все ділове листування велось латинською мовою і українською латинкою. Рукописні твори за

часів гетьмана Богдана Хмельницького теж писалися українською мовою за латинською абеткою.

В перші роки радянської влади це питання неодноразово актуалізувалося на рівні вищого керівництва тодішньої держави. Зокрема, прихильником такої ідеї був тогочасний нарком освіти Анатолій Луначарський.

На початках радянської влади, коли ще існувала відносна автономія дій у республіках СРСР і велися дискусії з багатьох питань становлення і розвитку держави, партії, економіки, науки тощо, ця ідея захопила і частину українських діячів.

Тож, коли в УСРР була утворена державна комісія під головуванням наркома освіти щодо створення українського правопису, постало питання доцільності переходу на латинський.

Результати роботи комісії підбивалися на Всеукраїнській правописній конференції. Вона «розпочала свою роботу у Харкові 25 травня 1927 року й тривала 10 днів до 6 червня. У ній брали участь до 60 науковців і «практиків» з УСРР (4 високі урядовці Наркомпросу, 5 академіків, 28 професорів лінгвістики й філології, 8 учителів, 7 журналістів і 8 письменників)...». [10]

Зрештою учасники конференції дійшли спільних думок щодо майбутнього української мови і нарком освіти Микола Скрипник згодом затвердив «Український правопис». Але щодо переходу на латиницю тривала серйозна дискусія, хоча її прихильники не переконали присутніх у необхідності такого кроку — при голосуванні забракло одного голосу «за». [14]

Однак рівень дискусії щодо переходу на латинку не отримав широкого розголосу, а результат голосування з цього питання офіційними особами подавався у потрібному партії ключі. Ось як описує цей момент у газеті «Вісти Всеукраїнського Центрального виконавчого комітету Рад робітничих, селянських і червоноармійських депутатів» сам Скрипник: «Одна група членів конференції, наприклад, домагалася провести для української мови латинський правопис, чи хоча б уживати його паралельно з сучасною абеткою. Мені не доводиться тепер виявляти політичний сенс тієї пропозиції, оскільки вона означає своєрідний європеїзм й наближається до всім нам відомого й навіть обридлого «хвильовизму» чи пак «шумськізму». Дійсно заведення латинської абетки нині є фактом всіх тюркських народів СРСР, в Азербайджані, Туркменістані, Узбекистані, в Татарській республіці і у гірських народів Кавказа тощо. Правильно також, що латинська абетка значно спростила би український правопис, але автори тої пропозиції не зважили найголовніше того, що мільйони народів наших уже знають нашу звичайну абетку. Отже справа не в тому, щоб переучувати людей, що уже знають українську звичайну абетку на новий альфавет,

а в тому, щоб яко можна скоріше навчити писати тих, що ніякої абетки не знають. Тому конференція після довгих гарячих дебатів, великою більшістю голосів відхилила пропозицію про перехід на латинський алфавет і потім знову свою постанову підтвердила». [2].

Актуалізувалось питання латиниці вже за часів незалежності. Були навіть намагання у Верховній Раді зареєструвати законопроект про використання латинського алфавіту в українській мові.

Варто взяти до уваги, що латинською абеткою послуговуються країни євроатлантики (крім Болгарії). Слід згадати, що і президент Казахстану Нурсултан Назарбаєв, говорячи у цьогорічному посланні до парламенту про перспективи розвитку держави до 2050 року, заявив про необхідність переведення казахської мови з кирилиці на латинський алфавіт.

До того ж наприкінці травня цього року завершилась довготривала робота з переведення на латинську графіку кримськотатарського алфавіту. Про це повідомив радник міністра освіти і науки України, голова робочої групи з розробки та впровадження нового кримськотатарського алфавіту Ельхан Нурієв. [9]

Тому сьогодні ми маємо повне право говорити про повернення не лише до історичних засад, але й до нашої європейськості, від якої українців відвертали кілька століть поспіль цілеспрямованою брутально-ментальною православною русифікацією.

І насамкінець — звільнитися від російсько-радянської імперії назавжди ми зможемо, лише змінивши абетку. Тому питання реформування української мови є стратегічним, зрештою, це питання надзвичайної ваги — національної безпеки.

На сьогодні постійнодіючі стратегічні виклики та прямі латентні загрози комунікаційно-контентних агресій з боку Кремля залишаються константою. З часом вона буде лише нарощуватись московськими імперськими технологіями для домінування в публічному міжнародному дискурсі. Сучасна практика агресора підтверджує це як найнадійніший шлях до заволодіння Україною через мовно-ментальні особливості впливу на свідомість пересічних громадян та щільну комунікаційну присутність в українському інформаційному просторі та різномірних регіональних комунікаційно-контентних середовищах життя громад України.

Сучасні можливості цифрових технологій практично не залишили місць, де можна було б захватитись від глобального світу, що своєю чергою сприяє зростанню і призводить до фактичного домінування інформаційних технологій та креативних індустрій у будь-якому середовищі життя. За умови підвищення загальносвітової загрози точкового теро-

ристичного вторгнення, яке може здійснюватися як одномоментно, так і мати значний часовий вимір постійної дії, комплексне використання технологій, механізмів, методів, форм комунікаційно-контентної протидії агресору стає одним з першочергових завдань, які має виконувати держава через низку відповідних структур сектору безпеки.

Вкрай значущим у цьому сенсі є усвідомлення появи в міжнародному безпековому просторі нових явищ і процесів, які набувають чітких форм застосування та, відповідно, кричущих викликів та прямих загроз для світової спільноти, їхнє науково-теоретичне та предметно-практичне дослідження з одночасною інноваційною розробкою технологій та методів протидії, нейтралізації та знищення таких загроз.

Україна, яка зараз знаходиться на передовому рубежі протистояння з гібридно-месіанським агресором в особі путінської Росії, має всі підстави і можливості стати ключовою дієвою особою міжнародного рівня з питань розробки та застосування технологій комунікаційно-контентної безпеки для міжнародного співтовариства — ООН, ОБСЄ, ЄС тощо.

Список використаних джерел

1. Аналітичний огляд «Становище української мови в 2014—2015 роках». Електронний ресурс. — Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/analitichniy_oglyad_stanovishe_ukrainskoi_movi_v_20142015_rokakh/

2. Архів старих газет. Підсумки правописної дискусії, Вісті ВУЦВК, 1927 рік, 19 червня. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://old-newspapers.com.ua/node/454>

3. Богуславська К., Єдине в Бережанах розважальне радіо насаджує російську культуру. TeNews (Всі новини Тернопільщини на одному сайті). Електронний ресурс. — Режим доступу : http://tenews.te.ua/news_all.php?id=16669

4. Веселовська В., Рішення могло стати прецедентом... Газета «День», №93, (2016), 31.05.2016.

5. Індекс результативності російської пропаганди. Всеукраїнське опитування громадської думки, Офіційний сайт Київського міжнародного інституту соціології, 25.3.2015. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=510&page=1>

6. Корбут А., Даце Мелбарде: «Одна із цілей російської пропаганди — послабити відчуття патріотизму». Сайт tyzhden.ua, Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://tyzhden.ua/World/136899>

7. Кириченко І. Лариса Масенко: «Дуже важливо подолати обмеженість вживання української мови...» «Дзеркало тижня. Україна» №19, 27.05.2016
8. Любовець Г.В. Глобальність комунікаційно-контентних впливів гібридних тероризмів сучасності як модель панування неоварварства. Аналітично-інформаційний портал ArmyUA. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://armyua.com.ua/globalnist-komunikacijno-kontentnix-vpliviv-gibridnix-terorizmiv-suchasnosti-yak-model-panuvannya-neovarvarstva/>
9. Кримськотатарська мова готова до переходу на латиницю, справа — за Кабміном. Високий замок, 1.06.2016. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://wz.lviv.ua/ukraine/173249-krymskotatarska-mova-hotova-do-perekhodu-na-latynytsiu-sprava-za-kabminom>
10. Мельник І. Соборний правопис 1928 року, сайт Zbrucь. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://zbruc.eu/node/12449>
11. Мичко С., «П'ятниця» дістала, Україна молода, №062, 19.05.2016.
12. Музичко О. Є. Проросійські суспільно-політичні організації на півдні України як фактор дестабілізації ситуації в регіоні: сучасний стан проблеми та шляхи її вирішення. Журнал Національного інституту стратегічних досліджень «Стратегічні пріоритети», №1, 2006, 43 с.
13. Музиченко Я., Сашко Лірник: Казку пропускаю через себе... «Україна молода», №059, 13.05.2016
14. Нарадько А.В., Українська латинка: історія питання. Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка. «Тези 68-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету», 2016 р., том 3, 189с.
15. На Кіровоградщині вчительку засудили за сепаратизм. Інформаційний портал «Перша електронна газета», 16.02.2016. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://persha.kr.ua/news/life/67095-na-kirovogradshhini-vchitelku-zasudili-za-separatizm.html>
16. НГ: Російський світ України дав тріщину. Електронний ресурс. — Режим доступу:<http://ua.korrespondent.net/world/1144115-ng-rosijskij-svit-ukrayini-dav-trishchinu>
17. «Радіо п'ятниця» зменшило обсяг мовлення, тому його перевірить регулятор.Офіційний веб-сайт Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення. 12.05.2016. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://www.nrada.gov.ua/ua/news/radanews/30749.html>
18. РФ витратить 2 млрд руб на просування російської мови за кордоном. Українська правда, 01.06.2015. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://www.pravda.com.ua/news/2015/06/1/7069730/>
19. Скандал у Харкові: у McDonald's відмовилися говорити українською. Електронний ресурс. — Режим доступу : novyny.online.ua/750454/

skandal-u-harkovi-u-mcdonalds-vidmovilisa-govoriti-ukrayinskoju/ сайт ONLINE.UA

20. Судовий позов «Гліб Головченко проти Першого каналу РФ», Сайт Національної спілки журналістів України, 01.02.2016. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://nsju.org/article/5402>

21. Хто навчить “карательей хунти” говорити українською. Сайт Deroua. 08.04.2015. Електронний ресурс. — Режим доступу : <http://www.dero.ua/ukr/life/skandali-navkolo-movi-abo-chomu-ukrayinske-suspilstvo-08042015131000>

22. Україна та проект «русского мира», Аналітична доповідь. Національний інститут стратегічних досліджень. с. 8. Електронний ресурс. — Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_nauk_an_rozrobku/Rus_mir.pdf

23. Української стало менше у ЗМІ і більше в освіті — дослідження. BBC Україна — веб-сайт Української служби Британської телерадіомовної корпорації. Електронний ресурс. — Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/07/150708_ukrainian_language_research_ko

References

1. Analitichnyy ohlyad «Stanovyshche ukrayins'koyi movy v 2014—2015 rokakh». Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/analitichniy_oglyad_stanovische_ukrainskoi_movi_v_20142015_rokakh/

2. Arkhiv starykh hazet. Pidsumky pravopysnoyi dyskusiyi, Visti VUTsVK, 1927 rik, 19 chervnya. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://oldnewspapers.com.ua/node/454>

3. Bohuslavs'ka K., Yedyne v Berezhnakh rozvazhal'ne radio nasadzhuye rosiys'ku kul'turu. TeNews (Vsi novyny Ternopil'shchyny na odnomu sayti). Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu: http://tenews.te.ua/news_all.php?id=16669

4. Veselovs'ka V., Rishennya mohlo staty pretsedentom... Hazeta «Den'», №93, (2016), 31.05.2016.

5. Indeks rezul'tatyvnosti rosiys'koyi propahandy. Vseukrayins'ke opytuvannya hromads'koyi dumky, Ofitsiyyny sayt Kyiv's'koho mizhnarodnoho instytutu sotsiologiyi, 25.3.2015. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=510&page=1>

6. Korbut A., Datse Melbarde: «Odna iz tsiley rosiys'koyi propahandy — poslabyty vidchuttya patriotyzmu». Sayt tyzhden.ua, Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://tyzhden.ua/World/136899>

7. Kyrychenko I. Larysa Masenko: "Duzhe vazhlyvo podolaty obmezhenist' vzhlyvannya ukrayins'koyi movy... «Dzerkalo tyzhnya. Ukrayina» №19, 27.05.2016

8. Lyubovets' H.V. Hlobal'nist' komunikatsiyno-kontentnykh vplyviv hibrydnykh teroryzmiv suchasnosti yak model' panuvannya neovarvarstva. Analitychno-informatsiynyy portal ArmyUA. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://armyua.com.ua/globalnist-komunikacijno-kontentnix-vplyviv-gibridnix-terorizmiv-suchasnosti-yak-model-panuvannya-neovarvarstva/>

9. Kryms'kotatars'ka mova hotova do perekhodu na latynytsyu, sprava — za Kabminom. Vysokyy zamok, 1.06.2016. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://wz.lviv.ua/ukraine/173249-krymskotatarska-mova-hotova-do-perekhodu-na-latynytsiu-sprava-za-kabminom>

10. Mel'nyk I. Sobornyy pravopys 1928 roku , sayt Zbru. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://zbruc.eu/node/12449>

11. Mychko S., «P'yatnytsya» distala, Ukrayina moloda, №062, 19.05.2016.

12. Muzychko O. Ye. Prorosiys'ki suspil'no-politychni orhanizatsiyyi na pivdni Ukrayiny yak faktor destabilizatsiyyi sytuatsiyyi v rehioni: suchasnyy stan problemy ta shlyakhy yiyi vyrishennya. Zhurnal Natsional'noho instytutu stratehichnykh doslidzhen' «Stratehichni priorytety», №1, 2006, 43 s.

13. Muzychenko Ya., Sashko Lirnyk: Kazku propuskayu cherez sebe... «Ukrayina moloda», №059, 13.05.2016

14. Narad'ko A.V., Ukrayins'ka latynka: istoriya pytannya. Poltav's'kyy natsional'nyy tekhnichnyy universytet imeni Yuriya Kondratyuka. «Tezy 68-oyi naukovoyi konferentsiyyi profesoriv, vykladachiv, naukovykh pratsivnykiv, aspirantiv ta studentiv universytetu», 2016 r., tom 3, 189c.

15. Na Kirovohradshchyni vchytel'ku zasudyly za separatyzm. Informatsiynyy portal «Persha elektronna hazeta», 16.02.2016. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://persha.kr.ua/news/life/67095-na-kirovogradshhini-vchitelku-zasudili-za-separatizm.html>

16. NH: Rosiys'kyy svit Ukrayiny dav trishchynu. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://ua.korrespondent.net/world/1144115-ng-rosijskij-svit-ukrayini-dav-trishchinu>

17. «Radio p'yatnytsya» zmenshylo obsyah movlennya, tomu yoho pereviryt' rehulyator. Ofitsiynyy veb-sayt Natsional'noyi rady Ukrayiny z pytan' telebachennya i radiomovlennya. 12.05.2016. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://www.nrada.gov.ua/ua/news/radanews/30749.html>

18. RF vytratyt' 2 mlrd rub na prosuvannya rosiys'koyi movy za kordonom. Ukrayins'ka pravda, 01.06.2015. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://www.prawda.com.ua/news/2015/06/1/7069730/>

19. Skandal u Kharkovi: u McDonald's vidmovylsya hovoryty ukrayins'kouy. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : novyny.online.ua/750454/skandal-u-harkovi-u-mcdonalds-vidmovilisya-govoriti-ukrayinskoyu/ sayt ONLINE.UA

20. Sudovyy pozov «Hlib Holovchenko proty Pershoho kanalu RF», Sayt Natsional'noyi spilky zhurnalistiv Ukrainy, 01.02.2016. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://nsju.org/article/5402>

21. Khto navchyt' "karatyelyey khunty" hovoryty ukrayins'kouy. Sayt Depo.ua. 08.04.2015. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : <http://www.depo.ua/ukr/life/skandali-navkolo-movi-abo-chomu-ukrayinske-suspilstvo-08042015131000>

22. Ukrayina ta proekt «russkoho myra», Analitychna dopovid'. Natsional'nyy instytut stratehichnykh doslidzhen'. s. 8. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_nauk_an_rozrobku/Rus_mir.pdf

23. Ukrayins'koyi stalo menshe u ZMI i bil'she v osviti — doslidzhennya. BBC Ukrayina — veb-sayt Ukrayins'koyi sluzhby Brytans'koyi teleradiomovnoyi korporatsiyi. Elektronnyy resurs. — Rezhym dostupu : http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/07/150708_ukrainian_language_research_ko

Valerii Korol

Senior Research Fellow,

Linguistic Research Center, Military Institute,

T.Shevchenko Kyiv National University.

Kremlin communicative-content aggression: characteristics, trends and counter measures

The article deals with different aspects of new phenomena and processes caused by Russian “messianic-based” hybrid aggression against Ukraine. Main attention is focused on the elements of Kremlin communicative-content aggression technologies, that have serious impact on Ukrainian citizens. In the Article definition is given for communicative-content aggression, as a necessary step for equal info- counter measures. Also specific “Kremlin” trends of communicative-content aggression are marked. For active, effective and multi-aspect defence the strategic-level Coordination Center for communicative-content modeling is proposed. Center is posed as a main public tool in communicative-content sphere — the main part of National Information Security.

Key words: *communicative-content security, information flows, security sector, information counteraction, communicative-content aggression.*